Maatschappij- en Gedragswetenschappen

Programma voor onderwijsonderzoek – taal in het primair onderwijs – wetenschappelijk onderzoek

Uitnodiging tot het indienen van aanvragen voor wetenschappelijk onderzoek naar taal in het primair onderwijs

Programmaraad voor het Onderwijsonderzoek

Den Haag, 25 mei 2011

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek

Inhoud

1 Inleiding 3
1.1 Inleiding 3
1.2 Kader en activiteiten van de PROO 3
2 Doel 5
2.1 Inleiding 5
2.2 Beschrijving onderzoeksthema's 5
3 Richtlijnen voor aanvragers 12
3.1 Wie kan aanvragen 12
3.2 Wat kan aangevraagd worden 12
3.3 Wanneer kan aangevraagd worden 15
3.4 Het opstellen van de aanvraag 15
3.5 Specifieke subsidievoorwaarden 15
3.6 Het indienen van een aanvraag 16
4 Beoordelingsprocedure 17
4.1 Procedure 17
4.2 Criteria 19
4.3 Samenstelling beoordelingscommissie 20
5 Overige informatie 21
5.1 Contact 21
5.2 Relevante websites 21
5.3 Tijdpad 21

1 Inleiding

De Programmaraad voor het Onderwijsonderzoek (PROO) financiert wetenschappelijk onderzoek op het terrein van voorschoolse educatie, primair onderwijs, algemeen voortgezet onderwijs, voorbereidend en middelbaar beroepsonderwijs en het aanpalende volwassenenonderwijs, de aansluiting naar het hoger onderwijs en lerarenopleidingen. Het gaat hierbij om fundamenteel en strategisch onderzoek naar het beleid over en de praktijk in het onderwijs op de (middel)lange termijn. Verklaringsvragen staan hierbij dus centraal. De PROO hecht grote waarde aan onderzoek met relevantie voor het beleid en de onderwijspraktijk.

De PROO zet onderzoek uit via verschillende subsidie-instrumenten. Deze brochure geeft een overzicht van de procedure voor het aanvragen van een subsidie, en de beoordeling en selectie daarvan, voor **wetenschappelijk onderzoek naar taal in het primair onderwijs (d.w.z. basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs)**.

Om een zo breed mogelijke inbreng uit het onderwijsonderzoeksveld te waarborgen, werkt de PROO, ressorterend onder het NWO-gebied Maatschappij- en Gedragswetenschappen, nauw samen met het NWO-gebied Geesteswetenschappen. Onderzoekers uit dit gebied worden nadrukkelijk uitgenodigd om aanvragen in te dienen.

1.1 Inleiding

In dit inleidende hoofdstuk van deze brochure wordt kort ingegaan op het kader en de activiteiten van de PROO. Meer informatie, bijvoorbeeld over de overwegingen bij het programma 2008-2011 en de aandachtspunten in het onderzoek, is te vinden in het PROO ‘Programma Onderwijsonderzoek 2008-2011’. Hoofdstuk twee beschrijft de achtergrond van en keuze voor vier onderwerpen van een nieuw en aanvullend wetenschappelijk onderzoeksprogramma naar taal in het gehele primair onderwijs, dus inclusief het speciaal (basis)onderwijs. Hoofdstuk 3 bevat informatie voor aanvragers die een aanvraag willen indienen binnen het programma en hoofdstuk 4 beschrijft de beoordelingsprocedure hiervoor. Actuele informatie over dit programma is beschikbaar via de website van de PROO www.onderwijsonderzoek.nl.

1.2 Kader en activiteiten van de PROO

Het kader van de activiteiten van de PROO bestaat uit de opdracht die door de staatssecretaris van Onderwijs in 1995 gegeven werd aan NWO. De PROO is in september 1996 ingesteld door het Algemeen Bestuur van NWO, ressorteert onder het NWO-Gebiedsbestuur Maatschappij- en Gedragswetenschappen en heeft als taak het opstellen en uitvoeren van een onderzoeksprogramma op het terrein van het onderwijsonderzoek.

Opdracht

De PROO richt zich conform de opdracht op fundamenteel en strategisch onderzoek, toepassingsgericht (middel)langetermijnonderzoek, internationaal vergelijkend onderzoek en evaluatieonderzoek. De overeenkomst over het onderwijsonderzoek tussen het ministerie van OCW en NWO wordt telkens voor vier jaar gemaakt met als bedoeling een doorlopend programma uit te voeren.

Werkterrein

Het werkterrein van de PROO betreft voorschoolse educatie, het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs, het voorbereidend en middelbaar beroepsonderwijs en het aanpalende volwassenenonderwijs, de aansluiting naar het hoger onderwijs, en de lerarenopleidingen.

Activiteiten

De PROO heeft zijn activiteiten voor de periode 2008-2011 onderverdeeld in drie kernen:

- een onderzoeksprogramma op basis waarvan via open inschrijving onderzoeksvoorstellen ingediend kunnen;
- subsidiëring van internationaal vergelijkende studies, die in samenspraak met OCW worden geselecteerd. Voor deze periode is dat onderzoek dat in het kader van de OECD en de IEA wordt geëntameerd, *Third International Mathematics and Science Study (TIMSS),* uitgevoerd door de Universiteit Twente. Dit onderdeel staat niet open voor inschrijving;
- longitudinale dataverzameling in het primair, het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs onder de naam COOL$^{5-18}$, uitgevoerd door een consortium bestaande uit Cito, GION, ITS en het Kohnstamm Instituut in samenwerking met het CBS. Dit cohortonderzoek vervangt de PRIMA- en VOCL-cohortonderzoeken. Inmiddels zijn ook twee aanvullende cohortonderzoeken gestart. Pre-COOL beoogt zicht te krijgen op de effecten van verschillende vormen van kinderopvang en voor- en vroegschoolse educatie. COOL Speciaal volgt, net als COOL$^{5-18}$, de schoolloopbanen van leerlingen en richt zich op het speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs.

2 Doel

2.1 Inleiding

In Nederland bestaat een breed gedeelde bezorgdheid over de taal- en rekenvaardigheden van scholieren en studenten. Het ministerie van OCW, scholen en andere instellingen spannen zich daarom sterk in om de kwaliteit van het onderwijs in deze basisvaardigheden te verhogen. Antwoorden op de vraag hoe dat gebeuren moet, zijn echter niet eenvoudig te geven, laat staan uit te voeren. Met nieuwe onderzoeksprogramma's naar rekenen en taal in het primair onderwijs wil het ministerie van OCW een aantal van de meest prangende kwesties op dit terrein nader onderzoeken. De te formuleren antwoorden dienen niet alleen relevant te zijn vanuit wetenschappelijk perspectief, maar op termijn ook een bijdrage te leveren aan de verbetering van het reken- en taalonderwijs en de reken- en taalvaardigheden van scholieren in het primair onderwijs.

De afstand tussen wetenschap en onderwijspraktijk wordt doorgaans als groot ervaren. Behalve voor een wetenschappelijk onderzoeksprogramma is daarom ook budget gereserveerd voor een R&D-programma. In dit programma wordt uitgegaan van een aanpak, die in beginsel de gehele keten van fundamenteel onderzoek tot en met toepassing in de klas in één traject omvat, maar die zich – daarbij gebruikmakend van reeds aanwezige kennis en inzichten – op een bepaald deel van dat traject kan toespitsen. Dit traject vergt de deelname van meer partijen dan alleen wetenschappelijke onderzoekers, zoals bijvoorbeeld de Landelijke Pedagogische Centra, HBO-lectoren, PABO's en scholen. Onderzoekers die een voorstel voor een R&D-onderzoek willen indienen, dienen dat daarom samen te doen met partners uit of gericht op de onderwijspraktijk.

Om een zo breed mogelijke inbreng uit het onderwijsonderzoeksveld te waarborgen, heeft de PROO ook de NWO-gebieden Geesteswetenschappen (GW) en Exacte Wetenschappen (EW) benaderd. Niet alleen maakten experts uit beide gebieden deel uit van de twee programmeringcommissies die de onderzoeksprogramma's hebben opgesteld, ook wordt de oproep tot indiening van voorstellen via EW en GW verspreid. Onderzoekers uit deze gebieden worden nadrukkelijk uitgenodigd aanvragen in te dienen voor deze onderzoeksprogramma's.

Voor het opstellen van de onderzoeksprogramma's naar rekenen en taal zijn twee programmeringscommissies geformeerd. De programmeringscommissie voor taal was samengesteld uit dr. R.J. Oostdam (Kohnstamm Instituut, Universiteit van Amsterdam, voorzitter), Prof. dr. K. van der Branden (Katholieke Universiteit Leuven) en drs. G.A. Spaans (PO-Raad, Projectbureau Kwaliteit, projectleider taalpilots).

Deze brochure heeft betrekking op het aanvragen van een subsidie voor **wetenschappelijk onderzoek naar taal in het primair onderwijs (d.w.z. basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs)**. Voor de procedure van het Research & Development-onderzoek naar taal dient men de daarvoor bestemde *call for proposals* te raadplegen.

2.2 Beschrijving onderzoeksthema's

Binnen dit wetenschappelijk onderzoeksprogramma kan onderzoek verricht worden naar vier in dit hoofdstuk beschreven onderwerpen. Vanwege het beperkte budget kan waarschijnlijk echter slechts naar drie hiervan onderzoek worden gesubsidieerd.

Voor de volledige tekst van de programmeringsstudie 'Taalonderzoek in het primair onderwijs', die het onderzoek naar deze onderwerpen in een breder kader plaatst en waarin ook de onderwerpen voor het R&D-onderzoeksprogramma naar taal in het primair onderwijs beschreven worden, verwijzen wij u naar de bijlage bij deze call. De aangehaalde referenties zijn tevens daarin terug te vinden.

Schetsen voor fundamenteel onderzoek

In deze paragraaf worden de hoofdlijnen en thema's voor het fundamentele onderzoek naar taal in het primair onderwijs -inclusief het speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs- verantwoord en uitgewerkt. Onderzoeksprojecten naar theoretische kennis voor de verbetering van het taal- en leesonderwijs hebben een looptijd van maximaal vier jaar. Voor een aanvraag binnen dit programma is maximaal 300.000 euro beschikbaar.

De hieronder geformuleerde onderzoeksvragen dienen als richtlijn voor een nadere uitwerking van aanvragen. Op grond van de hierboven geschetste stand van zaken in het taalonderwijs worden vier thema's voor fundamentele onderzoeksprojecten onderscheiden. Deze hebben betrekking op: 1) de opvattingen, kennis en vaardigheiden van leerkrachten in relatie tot hun didactisch handelen, 2) de effectiviteit van principes voor onderwijs in mondelinge vaardigheden, 3) gedifferentieerde instructie en leerstof voor leesstrategieën, en 4) efficiënte leerprincipes voor werkwoordspelling.

Zoals hiervoor aangegeven is de positie en het didactisch handelen van de leerkracht een centrale factor in het onderwijs. Om die reden is specifiek onderzoek van belang naar de opvattingen, kennis en vaardigheden van leerkrachten. Ook speelt de kwaliteit en de invloed van het didactisch handelen van de leerkracht een centrale rol bij de drie overige thema's voor fundamenteel onderzoek. De ontwikkeling van mondelinge taalvaardigheid is een belangrijke doelstelling in het curriculum voor het primair onderwijs, maar de didactische kennisbasis daarvoor is beperkt. Nader fundamenteel onderzoek moet in die lacune voorzien en richting geven aan het ontwerpen van effectieve instructieprincipes voor leerkrachten. Bij het aanleren van leesstrategieën is onderzoek van belang naar de effectiviteit van deze instructies voor zwakke en goede lezers met aandacht voor essentiële docentvaardigheden. Dergelijk onderzoek is nog niet verricht, terwijl de soms grote niveauverschillen tussen leerlingen qua leesvaardigheid vanuit onderzoek en praktijk veel problemen en vragen oproepen met betrekking tot gedifferentieerde effectieve instructie in leesstrategieën. Ten slotte is vanwege ondervonden problemen in de onderwijspraktijk en een brede maatschappelijke belangstelling nader onderzoek gewenst naar het didactisch handelen van leerkrachten op basis van effectieve didactiek voor werkwoordspelling. Al lange tijd wordt zowel in het onderwijs als de maatschappij met verontrusting gereageerd op de resultaten van dit onderwijs terwijl er wel veel tijd en aandacht aan besteed wordt. Zoals de expertgroep doorlopende leerlijnen constateert betreft het hier een onderwerp waarover nog te weinig bekend is uit onderzoek, terwijl het toch al jaren een van de hardnekkigste problemen in het taalonderwijs betreft.

Het heeft de voorkeur de geformuleerde onderzoeksvragen multidisciplinair te benaderen vanuit expertise op het terrein van bijvoorbeeld de onderwijskunde, (toegepaste) taalkunde, vakdidactiek, pedagogiek, neurowetenschappen en/of psychologie.

1. Opvattingen, kennis en vaardigheden van leerkrachten in relatie tot hun didactisch handelen en leeropbrengsten

Uit onderzoek is weinig bekend over de mate waarin leerkrachten, intern begeleiders en taalcoördinatoren in het primair onderwijs op de hoogte zijn van vigerende theorieën en modellen van taalvaardigheid en kennis hebben over effectieve vormen

van leren en instructie. Uit het werk van centra die zich bezig houden met de ontwikkeling van het taalonderwijs beschikken we over indicaties dat leerkrachten over het algemeen gebrekkig op de hoogte zijn van de stand van zaken binnen het vakgebied.

Een belangrijke vraag is welke overtuigingen er zijn over wat goed taalonderwijs is. Hoe wordt gedacht over taalvaardigheid? Over bijvoorbeeld de relatie tussen mondelinge taalontwikkeling en de ontwikkeling van lees- en schrijfvaardigheid? Welke opvattingen zijn er over de relatie tussen verschillende deelvaardigheden en diverse leerdoelen zoals lezen en schrijven voor communicatie en leren?

Niet alleen de kennis en opvattingen van leerkrachten, intern begeleiders en taalcoördinatoren verdienen nadere bestudering, maar ook hun vaardigheden in instructie en in het initiëren en begeleiden van leerprocessen van leerlingen. Over welk didactisch repertoire beschikken zij? Welke didactische keuzen maken zij en op welke gronden doen zij dat? Hoe gaan zij om met vigerende taal- en leesmethoden? Welke vaardigheden en inzichten hebben zij op het vlak van evaluatie en toetsing? Hoe gebruiken zij gestandaardiseerde toetsinstrumenten en interpreteren zij de informatie die daaruit voortkomt? En in hoeverre zijn leerkrachten zelf in staat om (informele) vormen van evaluatie in te zetten? Op welke wijze verbinden zij instructie, oefening en toepassing van deelvaardigheden en doelvaardigheden? Hoe gaan zij om met (de soms grote) verschillen tussen leerlingen? En hoe verbinden zij taalvaardigheid met leren: hoe worden lezen, schrijven en mondeling taalgebruik ingezet bij het verwerven van informatie en het ontwikkelen en delen of kenbaar maken van kennis en begrip?

In het onderzoek naar de opvattingen, kennis en vaardigheden van de leerkrachten dient te worden nagegaan hoe de didactische opvattingen, kennis en vaardigheden van leerkrachten hun stempel drukken op de realisatie van het taalonderwijs. Ook de leeropbrengsten van leerlingen moeten in het onderzoek worden meegenomen. Aangezien taalonderwijs niet alleen een zaak is van individuele leerkrachten en hun leerlingen, maar ook afhangt van voorwaarden en processen op schoolniveau, moet de aandacht in het onderzoek daarnaast uitgaan naar het inhoudelijk beleid en de kennisontwikkeling rond taal binnen de school. De rol van taalcoördinatoren en het inhoudelijk leiderschap van de schooldirectie dienen daarom eveneens in het onderzoek aan de orde te komen.

Het fundamentele onderzoek dat de bovenstaande vragen aan de orde stelt, dient gericht te zijn op drie overkoepelende vaardigheidsdomeinen: lezen, schrijven en mondeling taalgebruik. Samenvattend gaat het om onderzoek naar: (i) opvattingen, kennis en vaardigheden van leerkrachten, intern begeleiders en taalcoördinatoren, (ii) instructie, leeractiviteiten en leeropbrengsten, en (iii) inhoudelijk beleid en kennisontwikkeling op schoolniveau voor de ontwikkeling van de schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid en de rol van taal bij andere vakken.

2. De effectiviteit van principes voor onderwijs in mondelinge vaardigheden
De ontwikkeling van de mondelinge taalvaardigheid vormt een zeer prominent doel van het taalonderwijs in de basisschool. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het nieuwe referentiekader Taal en Rekenen (Expertgroep doorlopende leerlijnen Taal en Rekenen, 2008) waarin voor mondelinge taalvaardigheid maar liefst drie domeinen zijn uitgewerkt: gesprekken, luisteren en spreken. Bij gesprekken gaat het om dialogische en polylogische vaardigheden (discussies). Bij luisteren gaat het om het verwerken van informatie uit diverse soorten gesproken tekst. Bij spreken gaat het om monologische situaties zoals een spreekbeurt of presentatie.

Vanuit psycholinguïstische studies over taalverwerving wordt benadrukt dat mondelinge vaardigheden de basis vormen voor de verwerving van schriftelijke

taalvaardigheden (Shanahan, 2006) en dat achterstanden in mondelinge vaardigheid (bijvoorbeeld qua woordenschat en grammatica) ten grondslag liggen aan schriftelijke deficiënties - moeilijkheden bij tekstbegrip en schrijven (Naucler & Magnusson, 2002). In taalmethoden voor de basisschool wordt echter aan de ontwikkeling van mondelinge vaardigheden relatief weinig aandacht geschonken. Uit de Periodieke Peiling van het Onderwijsniveau (PPON) over het onderwijs in mondelinge vaardigheden in 2002 zijn onder andere de volgende gegevens bekend over het onderwijsaanbod. Zeventig procent van de leerkrachten in regulier en speciaal basisonderwijs besteedt regelmatig aandacht aan spreekvaardigheid. De tijd besteed aan spreekvaardigheid in de onderbouw van het primair onderwijs wordt geschat op gemiddeld één uur per week; in de bovenbouw loopt dat iets terug. In het speciaal basisonderwijs is het gemiddelde 1¼ uur. Verreweg de meeste leerkrachten (87%) gebruiken hun taalmethode voor de invulling van hun onderwijs in spreekvaardigheid. Er wordt een grote variëteit aan spreektaken gebruikt, alhoewel de discussie weinig voorkomt. Over luisteren zijn geen gegevens verzameld. Het is dus niet duidelijk in hoeverre het onderwijs tegemoet komt aan de doelen voor mondelinge vaardigheid die in het referentiekader worden gespecificeerd.

In schril contrast met het belang dat aan het onderwijs in mondelinge vaardigheden gehecht wordt, staat de geringe aandacht voor onderzoek naar effectieve instructieprincipes voor mondelinge vaardigheden. In de inventarisatie van onderzoek naar taalonderwijs op de basisschool van de Nederlandse Taalunie (http://taalunieversum.org) zijn weliswaar 148 publicaties gericht op mondelinge vaardigheden opgenomen, maar geen daarvan richt zich op de effectiviteit van instructieprincipes voor het bevorderen van spreek- en luistervaardigheid. Ook de buitenlandse literatuur laat hier grotendeels verstek gaan. In tegenstelling tot de domeinen lezen en schrijven zijn er geen reviews of meta-analyses voor de instructie in mondelinge vaardigheden. Er is dus nauwelijks een wetenschappelijke basis voor het onderwijs in mondelinge vaardigheden voorhanden. Het fundamentele onderzoek binnen dit thema moet in deze belangrijke lacune voorzien door op basis van theoretische aannames over effectieve instructie in spreek- en luistervaardigheid experimenteel onderzoek uit te voeren binnen de schoolse context. Hierbij moet apart aandacht besteed worden aan het onderwijs in de onderbouw en de bovenbouw, gezien de sterk afwijkende behoeften van leerlingen in deze leeftijdsgroepen. Op deze wijze zal het onderzoek tevens de realisatie van een doorlopende leerlijn voor mondelinge vaardigheden in de basisschool dichterbij moeten brengen, waarbij er tevens aandacht is voor integratie met de schriftelijke vaardigheden.

In het onderzoek moet een zo breed mogelijk palet van mondelinge vaardigheden betrokken worden, zoals gedefinieerd in het referentiekader Taal en Rekenen (Expertgroep doorlopende leerlijnen Taal en Rekenen, 2008). Minimaal zullen zowel gespreks- en discussievaardigheid als luistervaardigheden en (monologische) spreekvaardigheid aan bod moeten komen in de te toetsen principes. De belangrijkste vraag die in deze studie beantwoord moet worden, luidt: Welke principes voor instructie zijn effectief voor het vergroten van de mondelinge taalvaardigheid van leerlingen? Belangrijke subvragen hierbij hebben betrekking op transfereffecten naar andere vaardigheden zoals woordenschat en de schriftelijke vaardigheden (begrijpend lezen en schrijven). Dit onderzoek kan ook een waardevolle bijdrage leveren aan de beantwoording van de vraag of de effectiviteit van instructieprincipes in mondelinge vaardigheden afhangt van de taalontwikkeling van leerlingen (‘aptitude-treatment’ interactie). Met name voor leerlingen met grote taalachterstanden is de mondelinge vaardigheid een knelpunt bij het verwerven van schriftelijke vaardigheden dat hen in hun hele schoolse loopbaan op achterstand kan zetten. Daarom is speciale aandacht voor deze groep een speerpunt in dit onderzoek. Tenslotte zou het onderzoek een bijdrage moeten leveren aan het

oplossen van de beoordelingsproblematiek voor spreek- en gespreksvaardigheden door met verschillende beoordelingsmethodieken te experimenteren (Gelderen, 1992; Gelderen & Oostdam, 1992).

3. Gedifferentieerde instructie en leerstof voor leesstrategieën
Onder de kwalificaties die leerlingen in het primair onderwijs moeten verwerven, neemt de vaardigheid in het begrijpend lezen een prominente plaats in. Dit blijkt niet alleen uit het referentiekader Taal en Rekenen (Expertgroep doorlopende leerlijnen Taal en Rekenen, 2008), waarin aan het begrijpen van zakelijke teksten en fictie veel afzonderlijke aandacht wordt geschonken. Naast de rol die het begrijpend lezen kan spelen in het dagelijks leven en in de vrijetijdsbesteding, is lezen ook van onmisbare betekenis voor opleiding en studie. Op dit moment wordt vanaf groep vier veelal een begin gemaakt met het begrijpend leesonderwijs waarin het aanleren en toepassen van leesstrategieën centraal staat.

Leesprocessen verlopen niet rechtlijnig van kleinere, minder omvattende informatie-eenheden naar grotere, meer omvattende (Kintsch, 1998). Voor het oplossen van begripsproblemen op een lager niveau (woord, zin) is veelal een redelijk begrip op tekst- en alineaniveau noodzakelijk. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat leerlingen van uiteenlopende leeftijden problemen hebben met het begrijpen van teksten op tekst- en alineaniveau (cf. Brown & Day, 1983; Brown, Day & Jones, 1983; Garner, 1987; Garner, Gillingham & White, 1989; Gelderen et al., 2007). Naast de noodzaak van het min of meer gelijktijdig verwerken van informatie op verschillende niveaus van de tekst, is voor het bereiken van een goed tekstbegrip tevens een interactie noodzakelijk tussen informatie uit de tekst zelf en aanwezige kennis van de lezer, oftewel tussen tekstgestuurde verwerking en kennisgestuurde verwerking (cf. Smit, 1971; Dijk & Kintsch, 1983). Lezen is een complex proces waarvoor de lezer leesstrategieën doelbewust moet kunnen reguleren en gaande houden (cf. Afflerbach, 1990; Baker & Brown, 1984; Pressley, 2000; Wagner & Sternberg, 1987).

In het primair onderwijs leveren de grote verschillen tussen leerlingen binnen eenzelfde groep problemen op bij het begrijpend leesonderwijs. Leerkrachten moeten hun onderwijs aanpassen en afstemmen op de mogelijkheden en behoeften van leerlingen. Vaak moet de methodegebonden aanpak van het begrijpend leesonderwijs doorbroken worden en is nadere differentiatie noodzakelijk. Een belangrijk aandachtspunt met betrekking tot nadere differentiatie in het begrijpend leesonderwijs heeft betrekking op het aanleren en toepassen van specifieke leesstrategieën. Daarbij is het de vraag of het aanleren van leesstrategieën voor alle leerlingen wel even effectief is of dat het (deels) ontwikkelen van een eigen aanpak om teksten te lezen voor sommige leerlingen wellicht meer resultaat heeft. Ook de relatie tussen toepassing van leesstrategieën in relatie tot de context en inhoud van een tekst is hierbij van belang. In de huidige methoden worden leesstrategieën vaak geoefend met willekeurige teksten waarbij de toepassing van een strategie soms meer doel dan middel lijkt te zijn. Tegelijkertijd is bekend dat strategietraining niet mag blijven steken in het trainen van afzonderlijke leesstrategieën in de vorm van rigide stappenplannen, maar zich ook moet richten op het terrein van metacognitie en zelfregulatie. Leerlingen moeten leren wat het betekent om strategisch te werk te gaan bij de uitvoering van leestaken (cf. Oostdam & Bimmel, 1996; Bimmel, Bergh & Oostdam, 2001; Slavin et al., 2009). Het verkrijgen (of behouden) van een positieve leesmotivatie is daarbij een belangrijke voorwaarde (Vernooy, 2009).

Centrale vraag voor onderzoek binnen dit thema is: Wat is het effect van onderwijs in leesstrategieën voor zwakke en goede lezers op hun vaardigheid en motivatie om te lezen? Het onderzoek richt zich daarbij in eerste instantie op de groepen vier en vijf, omdat juist voor deze groepen veel vragen leven met betrekking tot de inrichting van het onderwijs in leesstrategieën (Vernooy, 2009). Voor oudere

leerlingen is al meer bekend over effectieve instructie in leesstrategieën voor het begrijpend lezen (Edmunds et al., 2009), ook al richt het meeste onderzoek zich daarbij op zwakkere lezers. In tweede instantie is het dus aan te raden dat ook bij de hogere groepen van het primair onderwijs gezocht wordt naar differentiële effecten van strategieonderwijs bij zwakke en goede begrijpend lezers. Meer specifiek kan het onderzoek zich richten op de condities waaraan voldaan moet zijn voor effectieve strategie-instructie bij het begrijpend lezen, welke docentvaardigheden hiervoor essentieel zijn en in hoeverre bestaande didactische arrangementen in de onderwijspraktijk (zoals aangestuurd vanuit de leesmethoden) aan deze vereisten voldoen. Op deze manier zal een beter inzicht ontstaan in de vraag voor welke leerlingen een strikte training in specifieke leesstrategieën van belang is en aan welke eisen strategieonderwijs moet voldoen om ook voor verschillende groepen leerlingen van nut te zijn. Bijvoorbeeld: Hebben zwakke lezers meer behoefte aan directe instructie van standaard leesstrategieën dan goede lezers? Moeten goede lezers meer mogelijkheden krijgen om eigen strategieën te ontwikkelen? Daarbij zal tevens aandacht gegeven moeten worden aan motivationele aspecten, met name bij de groep zwakke lezers.

4. Efficiënte leerprincipes voor werkwoordspelling

Een van de hardnekkigste problemen in het taalonderwijs betreft de werkwoordspelling. Ondanks het feit dat hieraan veel tijd wordt besteed vanaf groep vijf van de basisschool, laten de resultaten van dit onderwijs veel te wensen over. Al vele jaren is een van de belangrijkste hulpmiddelen voor dit onderwijs een arsenaal aan grammaticale begrippen, zoals werkwoord, tijd van het werkwoord, persoonsvorm, onderwerp, voltooid deelwoord, et cetera (zie Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Rekenen en Taal, 2008). Blijkens de Periodieke Peilingen van het OnderwijsNiveau (PPON) is de beheersing van deze grammaticale begrippen zelfs bij de beste leerlingen vaak nog matig. Dat betekent dat deze hulpmiddelen voor het onder de knie krijgen van de werkwoordsspelling (vooral de vervoeging van werkwoorden met een stam eindigend op -d, voltooid deelwoorden eindigend op -d of –t, verleden tijdsvormen met verdubbeling van -d en -t en bijvoeglijk gebruikte voltooid deelwoorden eindigend op -de of -te) door de meeste leerlingen niet goed begrepen worden en daardoor ook niet toegepast kunnen worden. Ondanks het feit dat al vele jaren massaal geklaagd wordt over de gebrekkige effectiviteit en efficiëntie van het onderwijs in werkwoordspelling – dat volgens diverse bronnen ook in het voortgezet onderwijs nog veel te wensen overlaat – is nog steeds niet duidelijk op welke wijze deze problematiek opgelost kan worden. In het rapport van de expertgroep doorlopende leerlijnen (p. 72) wordt hierover opgemerkt dat al worden de genoemde grammaticale begrippen van belang geacht als hulpmiddelen, dat nog niet betekent dat ze onmisbaar zijn voor de werkwoordspelling: “Er zijn ook andere -minder abstracte- begrippen waarmee de werkwoordspelling kan worden aangeleerd. Er is weinig bekend over de effecten van deze didactiek”. De expertgroep concludeert dan ook dat de effectiviteit van verschillende didactieken voor de werkwoordspelling een belangrijk onderwerp voor toekomstig onderzoek is (zie ook Gelderen, 2010).

Weliswaar is er al enig onderzoek gedaan naar de effectiviteit van spellingdidactieken (voor een overzicht van het Nederlandse onderzoek, zie Bonset & Hoogeveen, 2009), maar slechts een beperkt aantal studies richt zich op de werkwoordspelling (Assink, 1983; Zuidema, 1988; Linden & Assink, 1988; Linden, 1998). Er zijn aanwijzingen dat algoritmische programma’s effectiever zijn dan programma’s die met analogieën werken. Probleem van de algoritmische programma’s is echter dat ze sterk leunen op inzicht in de bovengenoemde grammaticale begrippen. Er is derhalve een grote behoefte aan inzicht in de relatieve efficiëntie van verschillende leerprincipes voor werkwoordspelling, waarbij expliciete (maar abstracte) regelkennis en algoritmen systematisch vergeleken worden met meer impliciete (maar concrete) vormen van instructie, zoals het

gebruik van analogieën in combinatie met het herhaald aanbieden en inoefenen van werkwoordsvormen in verschillende zincontexten.

De belangrijkste vraag binnen dit thema voor fundamentele onderzoek luidt: welke leerprincipes voor werkwoordspelling in de basisschool zijn geschikt voor een optimalere benutting van de onderwijstijd en een betere realisering van de vaardigheidsdoelen aan het eind van de basisschool? Ook het didactisch handelen van de leerkracht dient in dit onderzoek aandacht te krijgen. Het onderzoek richt zich bij voorkeur op leerlingen in de groepen zes tot en met acht en besteedt tevens aandacht aan de verschillen tussen leerlingen qua inzicht in de abstracte grammaticale begrippen die voor de werkwoordspelling van belang geacht worden. Dit is immers een belangrijke mediërende variabele voor de effectiviteit van verschillende leerprincipes. Op deze wijze kan het onderzoek ook inzicht verschaffen in deze ‘aptitude-treatment’ interactie als bepalende factor voor efficiënte instructie in werkwoordspelling.

3 Richtlijnen voor aanvragers

3.1 Wie kan aanvragen

Een onderzoeksaanvraag kan uitsluitend als hoofdaanvrager worden ingediend door een gepromoveerde onderzoeker met een vaste aanstelling aan een Nederlandse (para)universitaire en door NWO erkende instelling. De hoofdaanvrager en medeaanvrager(s) dienen gedurende de periode waarover subsidie wordt gevraagd effectief betrokken te kunnen blijven bij het onderzoek waarop de aanvraag betrekking heeft. De instelling dient de aanvragers in de gelegenheid te stellen gedurende de looptijd van het aanvraagproces en het onderzoek voor een adequate begeleiding van het onderzoek zorg te dragen.

Bij dit wetenschappelijk onderzoeksprogramma kan een aanvrager slechts één keer als hoofd- of medeaanvrager optreden.

Lectoren die bij hogescholen zijn aangesteld, kunnen als medeaanvrager en als projectleider optreden. Het onderzoek kan daarmee feitelijk aan de instelling van de lector uitgevoerd worden, mits de hoofdaanvrager de begeleiding van de uitvoerder waarborgt. Hoofd- en medeaanvragers kunnen, met uitzondering van vervangingssubsidies, geen subsidie voor zichzelf aanvragen.

Met het oog op in te dienen aanvragen kunnen aanvragers een samenwerkingsverband vormen van onderzoekers en andere deskundigen op het terrein van onderwijsonderzoek, onderwijsbeleid en onderwijspraktijk die elkaar wat kennis betreft aanvullen.

Voor de volledigheid wordt hierbij opgemerkt dat PROO-leden niet van deelname uitgesloten zijn. Zij vallen onder de geldende definities van ‘aanvrager’. In de beoordelingsprocedure zijn, conform de Gedragscode Belangenverstrengeling NWO, waarborgen voor mogelijke betrokkenheid van PROO-leden ingebouwd. Leden van de beoordelingscommissie zijn in de regel nooit aanvragers in dezelfde ronde.

Let op!

Indien wordt overwogen om een aanvraag in te dienen binnen dit programma, dan dient rekening te worden gehouden met de richtlijnen van de Open competitie, TOP-subsidies en Onderzoekstalent van MaGW. Zie voor meer informatie de betreffende brochures.

3.2 Wat kan aangevraagd worden

Een voorstel omvat een beschrijving van de centrale onderzoeksvraag, de thematiek, de voorgestelde methodologie, de relevantie voor de onderwijspraktijk en de manier waarop de centrale onderzoeksvraag beantwoord zal worden.

Voor een aanvraag is maximaal € 300.000 beschikbaar. Er kan subsidie worden aangevraagd ter dekking van zowel de personele als de materiële kosten die voor het onderzoek moeten worden gemaakt. Voor deze subsidieronde van het wetenschappelijk onderzoeksprogramma naar taal in het primair onderwijs is voor de periode 2012-2015 een bedrag van € 900.000 gereserveerd.

In de aanvraag dient aangegeven te worden waarvoor het budget gebruikt wordt. De verdeling van het budget en de raming van de benodigde onderzoekstijd en van de

aangevraagde middelen zullen door de beoordelingscommissie en de PROO worden beoordeeld in relatie tot de op te leveren resultaten en/of eindproducten.

Personele kosten

Subsidie kan worden aangevraagd voor de salariskosten van op het onderzoek aan te stellen personeel. Het betreft in elk geval de salariskosten van wetenschappelijk personeel en incidenteel die van niet-wetenschappelijk personeel. De duur van deze aanstellingen mag de duur van de subsidie die toegekend is voor het aangevraagde onderzoek nooit overschrijden.

Wetenschappelijk personeel

Onder wetenschappelijk personeel wordt personeel verstaan dat onderzoek verricht: promovendi, postdoctoraal onderzoekers en onderzoekers die met een vervangingssubsidie vrijgesteld worden om onderzoek te verrichten. De werkzaamheden van deze personen resulteren in wetenschappelijke output. Per categorie gelden de volgende uitgangspunten.

Promovendus

- Een promovendus is op het moment van aanstelling minder dan twee jaar afgestudeerd;
- Een promovendus kan alleen vanaf het eerste jaar worden aangesteld;
- De aanstellingsduur bedraagt vier jaar, de aanstellingsomvang 1,0 fte.
- Op de subsidieverlening is het door NWO met de VSNU op 2 oktober 2008 gesloten Akkoord Bekostiging Wetenschappelijk Onderzoek 2008 van toepassing.

Promovendus

- Voor een onderzoeker in een tweejarige onderzoeksmaster kan aansluitend een driejarige promovendussubsidie worden aangevraagd. Deze driejarige periode sluit in de regel aan op het voortraject;
- De aanstellingsduur bedraagt in beginsel maximaal drie jaar, de aanstellingsomvang 1,0 fte. Een deeltijdaanstelling (vier jaar, 0,8 fte) is mogelijk mits bij indiening aangevraagd. De eventuele kosten voor wijziging van de aanstellingsomvang bij of na de start van het onderzoek worden niet door NWO/PROO vergoed;
- Op de subsidieverlening is het door NWO met de VSNU op 2 oktober 2008 gesloten Akkoord Bekostiging Wetenschappelijk Onderzoek 2008 van toepassing.

Postdoconderzoeker

- Een postdoconderzoeker is op het moment van de aanstelling gepromoveerd, of de promotiedatum is vastgesteld en vindt binnen zes maanden na aanstelling plaats;
- Een postdoconderzoeker is op het moment van de aanstelling niet langer dan vijf jaar geleden gepromoveerd;
- De aanstellingsduur voor een postdoconderzoeker bedraagt minimaal één en maximaal vier jaar;
- Een deeltijdaanstelling (minimaal 0,5 fte) is mogelijk, mits bij indiening aangevraagd. De eventuele kosten voor wijziging van de aanstellingsomvang bij of na de start van het onderzoek worden niet door NWO/PROO vergoed;
- Op de subsidieverlening is het door NWO met de VSNU op 2 oktober 2008 gesloten Akkoord Bekostiging Wetenschappelijk Onderzoek 2008 van toepassing.

Vervangingssubsidie project

Hoogleraren of U(H)D's kunnen voor een gedeelte van hun onderwijstaken worden vrijgesteld door middel van een vervangingssubsidie, zodat zij zich voor een bepaalde periode kunnen wijden aan door de PROO gefinancierd onderzoek. Een vervangingssubsidie voor het verrichten van onderzoek wordt alleen toegekend indien de aanvrager kan aantonen dat een promovendus of postdocsubsidie niet in

het beoogde doel voorziet. Uit de vervangingssubsidie kunnen de salariskosten worden gedekt van de vervanger. Een vervangingssubsidie kan maximaal vier jaar beslaan met een maximum aanstelling van 0,5 fte.

Niet-wetenschappelijk personeel
Onder niet-wetenschappelijk personeel wordt personeel verstaan dat het onderzoek van de hierboven genoemde personen ondersteunt met specialistische niet-wetenschappelijke taken ten behoeve van het onderzoek, bijvoorbeeld computerprogrammering, onderwijsondersteuning, onderzoeksassistentie, extra begeleiding in de klas, etc. Subsidie kan worden aangevraagd voor niet-wetenschappelijk personeel op mbo- of hbo-niveau. De inzet dient uitdrukkelijk gemotiveerd te worden, zowel wat betreft niveau, als wat betreft duur. Voor administratieve en ondersteunende taken kan geen subsidie worden aangevraagd.

Voor niet door NWO erkende instellingen die aan het onderzoeksproject deelnemen geldt dat zij vrij zijn in hun keuze van tariefstelling voor personeel en in de keuze van de soort personele kosten. Deze keuzes dienen echter wel in de begroting en de aanvraag te worden gespecificeerd en beargumenteerd. Het is hiervoor noodzakelijk dat de toegepaste rekeneenheid voor dagtarieven en aantal werkdagen expliciet wordt aangegeven.

Materiële kosten

In een aanvraag voor een wetenschappelijk onderzoeksproject kunnen subsidies worden aangevraagd ter dekking van materiële kosten, zoals:

- de aanschaf van speciaal voor het onderzoek benodigde apparatuur, ge- en verbruiksgoederen;
- personele en materiële kosten voor het houden van enquêtes, het doen van experimenten en testonderzoek, en de aanschaf van databestanden;
- reizen die noodzakelijk zijn in verband met het onderzoek, maar niet zijn bedoeld voor congres- of werkbezoek;
- onkosten die verband houden met disseminatie van onderzoeksresultaten en kennisoverdracht.

Materiële kosten dienen zowel inhoudelijk gemotiveerd als financieel onderbouwd te worden. Bij aanvang van het onderzoek wordt 80% van de toegekende materiële kosten in één keer uitgekeerd, na afronding van het onderzoek de resterende 20%. De PROO behoudt zich het recht voor bij de toekenning van een subsidie, vanwege budgettaire overwegingen, niet het gehele bedrag aan aangevraagde materiële kosten toe te kennen.

De kosten van apparatuur, van verbruiksgoederen of van administratieve of technische hulp die tot het gebruikelijke voorzieningenpakket van een onderzoeksinstelling gerekend moeten worden en de kosten voor computergebruik bij rekencentra, alsmede voor het gebruik van laboratoria komen niet in aanmerking voor subsidiëring, tenzij het onderzoek een gebruik van faciliteiten met zich meebrengt dat aantoonbaar uitgaat boven het normale gebruik. Bovendien kunnen uitsluitend die kosten die rechtstreeks voortvloeien uit het onderzoek uit de subsidie worden bestreken. Er kunnen derhalve bijvoorbeeld geen huisvestings-, overhead-, onderhouds- of afschrijvingskosten uit de toegekende subsidie worden bekostigd.

Bench fee
Aan promovendi en postdoconderzoekers wordt een persoonsgebonden *bench fee* toegekend. Dit is een vast bedrag ten behoeve van de onderzoeker (bijvoorbeeld congresbezoek, publicatie van de dissertatie). De hoogte van de bench fee is vastgesteld op maximaal € 5.000,- en is afhankelijk van het type onderzoeker en de

aanstellingsduur. Het toegekende bedrag wordt separaat en ineens ter beschikking gesteld.

Financiering

Subsidie wordt toegekend aan de hoofdaanvrager voor een periode van maximaal vier jaar. Continuering van de subsidie is afhankelijk van de goedkeuring van de jaarlijkse voortgangsrapportages.

De uitbetaling van personele en materiële kosten geschiedt volgens de in de toekenningsbrief genoemde tranches. De laatste tranche wordt uitgekeerd na goedkeuring van het eindverslag en de financiële verantwoording.

Cofinanciering

Cofinanciering (eventueel in natura) door medeaanvragers of partners die deelnemen aan het onderzoek is welkom en wordt gestimuleerd, maar is geen noodzakelijke voorwaarde. Middels cofinanciering kan het totale projectbudget door de bijdrage van medeaanvragers boven € 300.000 uitstijgen (het subsidiemaximum blijft € 300.000). Indien hiervan sprake is, dient duidelijk aangegeven te worden welke kosten ten laste van de subsidie komen en welke kosten door de partners worden gedragen.

3.3 Wanneer kan aangevraagd worden

Voorstellen kunnen ingediend worden tot en met **donderdag 18 augustus 2011, uiterlijk 12.00 uur**.

3.4 Het opstellen van de aanvraag

Uitgewerkte voorstellen

In deze subsidieronde is gekozen voor een procedure met uitgewerkte aanvragen. Deze worden opgesteld aan de hand van een standaardformulier dat beschikbaar is via de website van de PROO: www.onderwijsonderzoek.nl.

De aanvrager dient zich bij het voorbereiden van het onderzoeksvoorstel te houden aan de in het aanvraagformulier opgenomen vragen en de toelichting hierop. Voor het project mag de uitwerking van de vragen ‘beschrijving van het programma’ en ‘onderzoeksplan’ de omvang van 3.000 woorden niet overschrijden. De aanvrager dient in de aanvraag aan te geven hoeveel woorden zijn gebruikt. De gevraagde literatuurlijst telt niet mee bij het tellen van de woorden, maar is niet langer dan 2 pagina’s A-4 in normaal lettertype. Alle vragen dienen te worden beantwoord. Bij het aanvraagformulier gevoegde bijlagen worden niet betrokken in de beoordeling.

Het PROO-secretariaat stuurt na ontvangst van het voorstel een ontvangstbevestiging naar de hoofdaanvrager.

3.5 Specifieke subsidievoorwaarden

Aanvragers kunnen uitsluitend voorstellen indienen voor de onderwerpen zoals omschreven in hoofdstuk twee. Onderzoekers dienen aan te geven welk onderwerp het betreft. Onderzoeksvoorstellen die hier niet aan voldoen, worden niet in behandeling genomen. Het is aan de aanvrager om te beargumenteren waarom een aanvraag op een bepaald onderwerp betrekking heeft.

Van een hoofdaanvrager wordt verwacht dat hij of zij bereid is om de wetenschappelijke, organisatorische en financiële verantwoordelijkheid voor het te subsidiëren onderzoek op zich te nemen. Dit houdt onder meer in dat de hoofdaanvrager, indien subsidie wordt toegekend, zal zorg dragen voor de dagelijkse begeleiding van de onderzoekers en de coördinatie van het onderzoek, alsmede voor het tot stand komen van voortgangsrapportages, tussentijdse rapportages en het wetenschappelijk eindverslag. Tevens wordt een hoofdaanvrager geacht jaarlijks een presentatie over de voortgang van het onderzoek te verzorgen tijdens een workshop die de PROO in het kader van het wetenschappelijk onderzoeksprogramma Taal in het primair onderwijs zal organiseren.

Een toegekend onderzoeksproject dient uiterlijk drie maanden na de toekenning te starten, anders wordt het subsidiebesluit ingetrokken.

Voor zover in de brochure niet geregeld, is de regeling Subsidieverlening NWO van toepassing.

3.6 Het indienen van een aanvraag

Voorstellen worden via de Iris account van de hoofdaanvrager ingediend. Aanvragers dienen gebruik te maken van de formulieren die tijdig via de website van de PROO (www.onderwijsonderzoek.nl) worden aangeboden. Een voorstel voor het wetenschappelijk onderzoeksprogramma kan zowel in het Nederlands als in het Engels worden opgesteld.

Subsidieaanvragen die niet via Iris (www.iris.nwo.nl) zijn ingediend, die na de deadline bij het PROO-secretariaat binnenkomen of die niet volgens de instructies zijn opgesteld, zullen niet in behandeling worden genomen.

Overige informatie over Iris is te vinden op de website van NWO https://www.iris.nwo.nl/iris/servlet/iris Voor vragen van technische aard verzoeken wij u contact op te nemen met de Iris-helpdesk.

4 Beoordelingsprocedure

4.1 Procedure

4.1.1 Het in behandeling nemen van de aanvraag

Binnen twee weken na ontvangst van de aanvraag krijgt de indiener bericht over het al dan niet in behandeling nemen van de aanvraag. Het PROO-secretariaat bepaalt dit aan de hand van een aantal administratief-technische criteria. Deze criteria staan vermeld in paragraaf 4.2.1. Indien wordt vastgesteld dat een aanvraag administratief niet compleet is, wordt de aanvrager in de gelegenheid gesteld binnen een door NWO gestelde korte termijn om, indien mogelijk, deze tekortkoming te herstellen, alvorens mag worden besloten tot het niet in behandeling nemen van de aanvraag.

Toets aan onderzoeksprogramma

Het PROO-secretariaat toetst van aanvragen die in behandeling zijn genomen in hoeverre zij bij het onderzoeksprogramma aansluiten (zie ook 3.5). Indien deze aansluiting naar opvatting van de PROO onvoldoende is, ontvangt de aanvrager hierover bericht en een advies de aanvraag terug te trekken.

4.1.2 Beoordeling en advisering door beoordelingscommissie

De subsidieaanvragen worden in eerste instantie beoordeeld en becommentarieerd door twee leden van een onafhankelijke beoordelingscommissie, die door de PROO is ingesteld. Daarna krijgen de aanvragers tien werkdagen de gelegenheid om op deze commentaren te reageren. De reactie van de aanvrager dient niet langer te zijn dan 1.000 woorden en mag geen gehele of gedeeltelijke wijziging van de oorspronkelijke subsidieaanvraag bevatten, maar alleen een toelichting op punten in de beoordelingscommentaren.

De beoordelingscommissie bespreekt vervolgens de aanvraag, de commentaren van de leden van de onafhankelijke beoordelingscommissie en de reactie van de aanvrager en stelt aan de hand hiervan een schriftelijk advies op voor de PROO over de kwaliteit van de aanvraag. De adviezen komen tot stand in het kader van de vigerende wetenschappelijke criteria. Hiervoor zijn de kwalificaties A, B of C mogelijk:

- A: het voorstel is zonder meer subsidiabel;
- B: het voorstel is niet subsidiabel in deze vorm, verbetering is nodig; dit is bijvoorbeeld mogelijk door met name de methoden en technieken te verduidelijken of verder uit te werken;
- C: het voorstel is niet verbeterbaar en niet subsidiabel; er is bijvoorbeeld een probleem met de vraagstelling, met de relatie tussen theoretisch kader en de vragen of met een eenzijdigheid in de benadering van de problematiek. Deze kritiek raakt dus het uitgangspunt van het onderzoek.

Indien het aantal voorstellen dat met een A is gekwalificeerd hoger is dan het aantal dat binnen het beschikbare budget gehonoreerd kan worden, dan prioriteert de commissie deze voorstellen. De beoordelingscommissie brengt vervolgens een advies uit aan de PROO, zowel over de beoordeling van de aanvragen afzonderlijk als – indien van toepassing – de prioritering van aanvragen.

4.1.3 Besluitvorming door de PROO

Vaststelling kwalificaties

De adviezen van en prioritering door de beoordelingscommissie worden in de PROO besproken en getoetst. Op grond van de adviezen van de beoordelingscommissie, stelt de PROO vervolgens van iedere aanvraag afzonderlijk de beoordeling en vervolgens de prioritering vast, inclusief de kwalificatie A (subsidiabel), B (niet subsidiabel in de huidige vorm, reparabel) of C (niet subsidiabel, en niet reparabel).

Honorering

De prioritering resulteert in een rangorde. Op basis van deze rangorde en het beschikbare budget neemt de PROO een besluit over honorering. Hierbij kan de PROO beleidsoverwegingen, zoals genoemd in paragraaf 4.2.3, in aanmerking nemen. De aanvragers ontvangen zo spoedig mogelijk na de afronding van de besluitvorming door de PROO de uitslag over de beoordeling van hun aanvraag.

Na toekenning

Binnen drie maanden starten

Een toegekend onderzoeksproject dient uiterlijk drie maanden na de toekenning te starten, anders wordt het subsidiebesluit ingetrokken. Voor de start dienen de personalia van de uitvoerders aan de PROO te zijn doorgegeven aan de hand van het personeelsinformatieformulier dat bijgesloten wordt bij de toekenningsbrief. De datum waarop de eerste uitvoerder daadwerkelijk wordt aangesteld beschouwt het secretariaat van de PROO als werkelijke startdatum van het onderzoek en zal door het secretariaat als zodanig in de financiële administratie worden opgenomen.

Tussentijdse wijzigingen melden

Hoofdaanvragers van wie een project is gehonoreerd, zijn altijd verplicht de PROO schriftelijk op de hoogte te stellen van eventuele personeelswijzigingen of tussentijdse koerswijzigingen in het onderzoek. De PROO dient akkoord te gaan met dergelijke wijzigingen.

Monitoring voortgang onderzoek

Om de procesbewaking van het lopende onderzoek te intensiveren, gebruikt de PROO een interactieve monitoring. Deze is niet alleen bedoeld voor het afleggen van verantwoording voor de toegekende subsidie, maar ook om de link met het onderzoeksprogramma te verstevigen. De volgende elementen zijn daarom in het systeem van monitoring en projectbeheer toegevoegd.

Communicatieplan

De PROO-voorlichter overlegt met programmaleiders en uitvoerders van onderzoeksprojecten op welke wijze onderzoeksresultaten bekend worden gemaakt. Gedurende de looptijd van het onderzoek is de PROO tevens nauw betrokken bij niet-wetenschappelijke kennisbenuttingsactiviteiten. Punten van aandacht zijn hier tevens verspreiding en valorisatie van relevante kennis binnen het onderwijsveld.

Voortgangsrapportages en presentaties

Vanwege de subsidiebepalingen van NWO en het beleid van MaGW wordt jaarlijks een voortgangsrapportage opgevraagd. Deze rapportage dient als verantwoording van toegekende subsidies, en wordt door de PROO gebruikt als input van het onderzoeksprogramma en voor externe verantwoording. Ook dient jaarlijks tijdens een door de PROO te organiseren workshop een presentatie over de voortgang van het onderzoek te worden verzorgd.

Eindverslag
Aan het eind van de subsidieperiode dient de hoofdaanvrager, conform de subsidiebepalingen van NWO, een eindverslag op te stellen en een financiële verantwoording in te dienen. Het eindverslag bevat ook alle tot dan toe in het kader van het project gerealiseerde en in de aanvraag genoemde wetenschappelijke output. Tevens dient de hoofdaanvrager een gedetailleerde planning van oplevering van de overige wetenschappelijke output op te stellen. Na goedkeuring van het eindverslag wordt de subsidieperiode afgesloten en de definitieve subsidie vastgesteld.

Output
Het onderzoek zal pas succesvol zijn afgerond als minimaal de in de aanvraag genoemde wetenschappelijke en eventuele niet-wetenschappelijke output aan de PROO ter beschikking is gesteld. Voor dissertaties en rapporten geldt dat hiervan 15 exemplaren naar het PROO-secretariaat gestuurd dienen te worden. Alle overige publicaties kunnen in hun definitieve vorm elektronisch worden aangeleverd.

Afronding
De PROO zal een onderzoek alleen inhoudelijk vaststellen als ook de output beschikbaar is. Indien door een situatie van overmacht de oplevering van output vertraging oploopt, stelt de PROO de hoofdaanvrager in de gelegenheid deze output binnen een redelijke termijn op te leveren. Hiermee wordt de vaststelling en de financiële afronding van het project opgeschort.

Indien er geen sprake is van overmacht en wanneer de hoofdaanvrager binnen de gestelde termijn de output niet oplevert, dan wordt het onderzoek op basis van het eindverslag vastgesteld. Het onderzoek wordt dan beschouwd als niet succesvol afgerond. Dit kan ertoe leiden dat de laatste subsidietranche niet wordt uitgekeerd.

Presentatie resultaten
Aan het einde van de programmaperiode kan de PROO besluiten een bijeenkomst te beleggen waar alle onderzoeken die onder het onderzoeksprogramma zijn gehonoreerd gepresenteerd worden.

Bezwaar en beroep
Voor het indienen van formele bezwaren tegen beslissingen in het kader van de subsidieronde ‘Taal in het primair onderwijs’ staan, waar van toepassing, de geldende beroep- en bezwaarprocedures open.

4.2 Criteria

4.2.1 Criteria voor het in behandeling nemen van de aanvraag

Het PROO-secretariaat gaat na of de aanvraag aan de volgende criteria voor indiening voldoet:
- De hoofdaanvrager heeft op het moment van indiening van de aanvraag geen aanvraag als hoofdaanvrager in de MaGW Open Competitie in behandeling;
- Een aanvrager kan slechts één keer als hoofd- of medeaanvrager optreden;
- Is het voorstel tijdig ingediend via Iris?
- Is de aanvraag in de juiste taal opgesteld?
- Is gebruik gemaakt van het verplichte formulier?
- Zijn alle vragen beantwoord?
- Wordt het maximale aantal woorden niet overschreden?
- Valt de aangevraagde onderzoeksformatie binnen de criteria?

- Is de hoofdaanvrager een gepromoveerde onderzoeker met een vaste aanstelling aan een Nederlandse (para-)universitaire instelling?

4.2.2 Criteria voor de beoordeling van aanvragen

Voorstellen worden inhoudelijk beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- Wetenschappelijke kwaliteit
  - Probleemstelling
  - Opzet en methoden
  - Multidisciplinair karakter
  - Organisatie, inclusief de prijs/kwaliteit verhouding
- Wetenschappelijke betekenis
  - Wetenschappelijk belang
  - Originaliteit
- Wetenschappelijke meerwaarde
  - Verwachte wetenschappelijke output
  - Praktische betekenis
  - Relevantie voor de onderwijspraktijk
  - Praktisch bruikbare kennis.
  - Relatie tussen aangevraagde middelen en op te leveren resultaten en/of (eind)producten.

4.2.3 Selectiecriteria

Bij de selectie van de met een A gekwalificeerde voorstellen laat de PROO naast de kwaliteitscriteria ook beleidsmatige overwegingen een rol spelen.

Beleidsmatige overwegingen

- Spreiding van voorstellen over de diverse onderwerpen. Wanneer voor een bepaald onderwerp geen enkel voorstel als subsidiabel (kwalificatie A) beoordeeld wordt, kan de PROO besluiten om aanvragers met een voorstel dat “subsidiabel na aanpassing” (kwalificatie B) is te verzoeken binnen een bepaalde termijn een aangepast voorstel in te dienen. Indien deze voorstellen na aanpassing nog steeds niet als subsidiabel beoordeeld worden, kan de PROO, mede afhankelijk van het beschikbare budget, besluiten om alsnog een of meerdere aanvragen voor een ander onderwerp te honoreren.
- Spreiding van voorstellen over het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs.

4.3 Samenstelling beoordelingscommissie

De beoordelingscommissie wordt ingesteld door de PROO. De leden van de commissie worden gekozen op basis van hun expertise en niet-betrokkenheid bij de aanvragen. De commissie wordt voorgezeten door een technisch voorzitter. Leden van deze commissie die, volgens de Gedragscode Belangenverstrengeling NWO betrokken zijn bij een aanvraag, nemen niet deel aan de beoordeling van de betreffende aanvraag.

De namen van de leden van de beoordelingcommissie worden na afloop van de procedure op de website van de PROO vermeld.

5 Overige informatie

5.1 Contact

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot het PROO secretariaat:

- E. (Edwin) Hubers MSc - programma rekenen en taal
  telefoon: +31 (0)70 349 43 13, e-mail: e.hubers@nwo.nl
- mw. A. (Angelique) Moerland - secretariaat
  telefoon: +31 (0) 70 344 09 04, e-mail: moerland@nwo.nl
- dr. R.A. (Ruud) Strijp – secretaris PROO
  telefoon: +31 (0)70 344 05 66, e-mail: r.strijp@nwo.nl
- E-mail: proo@nwo.nl.

5.2 Relevante websites

Deze uitnodiging tot het indienen van onderzoeksvoorstellen en overige informatie kunt u downloaden via de PROO-website: www.onderwijsonderzoek.nl. Het aanvraagformulier wordt ook via deze website beschikbaar gesteld.

NWO/MaGW: www.nwo.nl/magw
NWO/GW: www.nwo.nl/gw

Voor technische vragen over het indienen via Iris kunt u terecht bij de Iris-helpdesk:

Tel: 0900-6964747
e-mail: iris@nwo.nl
website: www.iris.nwo.nl

5.3 Tijdpad

Mei 2011	oproep tot het indienen van voorstellen
18 Augustus 2011	deadline indienen voorstellen
Augustus/September 2011	vaststelling in behandeling nemen door het secretariaat; bericht naar aanvragers hierover
September 2011	opstellen preadviezen door de beoordelingscommissie
September/Oktober 2011	reactie door aanvragers
Oktober 2011	vergadering en opstellen adviezen door de beoordelingscommissie
November 2011	besluitvorming door de PROO